

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาการสื่อสารการศึกษาของชาวเล หมู่เกาะสุรินทร์ครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ต้องการศึกษาวิธีการในการสื่อสาร สื่อในการสื่อสาร และประเภทของการสื่อสารที่ชาวเลใช้ในการถ่ายทอดการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากว่าในปัจจุบันการศึกษาของชาวเลบนหมู่เกาะสุรินทร์ ยังไม่มีรูปแบบการศึกษาที่แน่นอน ดังนั้นการสื่อสารการศึกษาของชาวเล หมู่เกาะสุรินทร์ ในการวิจัยนี้ จึงเป็นการสื่อสารทางการศึกษาที่ไม่ใช่การศึกษาในระบบ แต่เป็นการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดความรู้ในกลุ่มชาวเล การได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าวข้างต้นนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participation observation) และไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ ตลอดจนการศึกษาแหล่งข้อมูลเอกสารอื่น ๆ การวิจัยประเภทนี้ผู้วิจัย คือ เครื่องมือวิจัยที่สำคัญที่สุด ต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการเก็บรวบรวมข้อมูล และทำได้เฉพาะกรณี (case study) (สุภางค์ จันทวานิช, 2530) ในบทนี้จะเป็นการเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

การเลือกกรณีศึกษา

ในการศึกษาเฉพาะกรณีครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาชาวเล ซึ่งอาศัยอยู่บนอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา จำนวน 36 หลังคาเรือน ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จำนวน 134 คน ทั้งนี้เนื่องจากว่าชาวเลบนอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ ในปัจจุบันนี้ยังไม่มีการศึกษาในรูปแบบใด ๆ เหมือนกับชาวเลกลุ่มอื่น ๆ ยังดำรงชีพด้วยวิธีแบบดั้งเดิมที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ และอยู่ในห้องที่ทึบกันดาร

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

การศึกษาเฉพาะกรณีครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. แบบบันทึกการสังเกต ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participation observation) และไม่มีส่วนร่วม จากนั้นบันทึกข้อมูลลงในแบบสังเกตที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น โดยยึดกรอบของสิ่งที่จะศึกษาที่ได้กำหนดไว้แต่แรก (ดูแบบสังเกตในภาคผนวก ข) พร้อมมีการบันทึกภาพในขณะที่สังเกตด้วย

2. การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (semi-structured) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองภายใต้การให้คำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา และยึดตามกรอบของสิ่งที่จะศึกษาที่ได้กำหนดไว้แต่แรกเพื่อใช้สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้อยู่ในชุมชนชั้นปกครองชาวเล เด็ก ๆ ชาวเล ตลอดจนผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องทั้งเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ กรมป่าไม้ และเจ้าหน้าที่ของหน่วยรักษาพันธุ์สัตว์น้ำ กรมประมง ลักษณะของแบบสัมภาษณ์จะมีกรอบแนวคำถาม (ดูแนวคำถาม การสัมภาษณ์ในภาคผนวก ข)

3. การศึกษาเอกสารข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยยังได้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ เช่น บทความจากวารสาร หนังสือ วีดีโอเทป ตลอดจนรายงานสรุปผลการปฏิบัติงานของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ และรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยรักษาพันธุ์สัตว์น้ำ หมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรอบของสิ่งที่ศึกษา แล้วสร้างเครื่องมือ

2. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบ พิจารณาแก้ไข ปรับปรุงเพื่อให้ครอบคลุมและเหมาะสมกับกรอบที่กำหนดไว้

3. นำเครื่องมือที่ได้รับการแก้ไข ปรับปรุงแล้วนั้นไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 4 เดือนคือ ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2539 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2540 การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2539 เป็นช่วงระยะเวลาที่ผู้วิจัยทำการศึกษาลำรวจพื้นที่ทางกายภาพของชุมชนชาวเลหมู่เกาะสุรินทร์ทั้ง 2 ชุมชน ตลอดจนศึกษาพื้นที่ต่าง ๆ บนหมู่เกาะสุรินทร์ ที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเล ได้แก่ สุสาน (ทั้งสุสานเก่าครั้งบรรพบุรุษ และสุสานในปัจจุบัน) ที่ตั้งชุมชนในอดีตและปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อจัดทำแผนที่ทางกายภาพทั้งในส่วนของชุมชนชาวเล และในส่วนของพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ด้วย ในช่วงนี้ผู้วิจัยยังได้ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่บนอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์และเจ้าหน้าที่หน่วยรักษาพันธุ์สัตว์น้ำหมู่เกาะสุรินทร์ ตลอดจนสร้างความคุ้นเคยกับชาวเลบนหมู่เกาะสุรินทร์อีกด้วย

ระยะที่ 2 ระหว่างเดือนธันวาคม 2539 - เดือนมกราคม 2540 เป็นระยะเวลาที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสาร นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้จัดทำแผนที่ทางสังคม และแผนที่ประชากรด้วย เป็นช่วงของการติดตามกลุ่มชาวเลในขณะออกเรือไปค้าหอย แหงปลา

ระยะที่ 3 ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2540 เป็นระยะเวลาที่ผู้วิจัยทบทวน ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ตลอดจนสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชาวเลบนหมู่เกาะสุรินทร์ ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ หมู่เกาะสุรินทร์ และเจ้าหน้าที่หน่วยรักษาพันธุ์สัตว์น้ำหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา รวมทั้งเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เช่น การถ่ายภาพ ถ่ายสไลด์ ทั้งนี้เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูลในส่วนต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการมาแล้วทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการศึกษาการสื่อสารการศึกษาของชาวเล หมู่เกาะสุรินทร์ ที่รวบรวมได้จากการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในกรอบของการศึกษาวิจัยที่ได้กำหนดไว้ โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการเก็บข้อมูล กระทำซ้ำกลับไปกลับมาระหว่างการเก็บข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์แล้วเก็บข้อมูล เช่น การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ในเนื้อหาเดียวกันหลายๆ คน จนได้คำตอบในลักษณะใกล้เคียงกัน เช่นเดียวกับที่สังเกตหลังจากสังเกตแล้ว ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เพื่อสอบถามวิธีการแล้วจึงนำเสนอข้อมูลที่ได้ในลักษณะของการบรรยายตามขอบเขตของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้